

Ruver: Wisława Szymborska var polsk poesis førstedame. He

LETTERE Å LEVE

INTERVJU

CHRISTIAN KJELSTRUP,
STOCKHOLM

Bak en rødmalt dør i en hvitmalt oppgang i en bygård i Stockholm bor Anders Bodegård. Det er en passende polsk fargepalett: Et halvt liv har han viet til å oversette polsk litteratur, blant annet reportasjebøkene til Ryszard Kapuściński og poesien til Czesław Miłosz og Wisława Szymborska. Her i leiligheten har de vært på besøk mange ganger. Tre nobelprisvinnere, nesten (Kapuściński ville fått prisen om han ikke hadde dødd i 2007, har Svenska Akademiens *ständige sekreterare* Peter Englund uttalt). I 1996, da Szymborska fikk den store nyheten, var noe av det første hun sa: – Dette er Anders sin feil! Det er Anders Bodegård som gjorde Szymborska kjent i Sverige. Kjent og kjær. I «Den svenska högtidsboken» – en bok med ikke-kristne tekster til ulike anledninger, som konfirmasjoner, bryllup og begravelser – er Szymborska, sammen med Sveriges egen Tomas Tranströmer, den poeten som er representert med flest dikt.

Ett år er gått siden Wisława Szymborska døde. Akkurat nå er Bodegård opptatt med å gjendikte den siste diktsamlingen hennes, som kom ut posthumt i Polen og som har fått tittelen «Nog nu» på svensk. Boka skulle egentlig vært klar, men som han sier:

– Jeg savner henne sånn. Forleggeren min vil jeg skal skrive et langt etterord, men foreløpig er det for

WISŁAWA SZYMBORSKA

■ Wisława Szymborska (1923–2012) var en av Polens fremste forfattere. Hun var folkekjær og svært avholdt: I begravelsen hennes møtte flere tusen opp.

■ Poesien har en helt spesiell stilling i Polen. Det henger sammen med at landet til tider ikke har vært på kartet, bare i litteraturen: Polakkene fant et fellesskap i språket, sier oversetter Anders Bodegård i dette intervjuet.

■ Anders Bodegård har oversatt en rekke kritikerroste forfattere til svensk, blant andre Szymborska og Kapuscinski.

■ Christian Kjelstrup har gjendiktet «Livet er den eneste måten» som kom ut denne uka på Tiden Norsk Forlag og inneholder de fire samlingene Wisława Szymborska skrev etter at hun mottok Nobelprisen i 1996.

Anders Bodegård

vanskelig. Derfor utsetter og utsetter jeg det.

Stemt s

En fremmed lyd førte til at Anders Bodegård ble oversetter:

– Etter krigen fikk vi besøk av en slektning fra Amerika. Foreldrene mine snakket med ham på engelsk. Da la jeg merke til en lyd jeg aldri hadde hørt før: z, altså stemt s, som i «pleasant». Jeg gikk inn på do og ble stående midt på gulvet og si for meg selv: zzzzzzz.

Seinere studerte han språk, blant annet et med mange z-lyder: polsk. På 1970-tallet blir Anders Bodegård en del av den store politiske vekkel-

sen som hjem søker også Sverige. På 1980-tallet angreer han. Så skjer det noe i Polen. Demokratibevægelsen Solidaritet begynner å røre på seg. Kommunistsystemet slår sprekker. Anders Bodegård vil være der det skjer, han vil kjempe mot ideologien han tidligere hadde kjempet for. Han drar til Polen og blir lektor i svensk ved Det jagellonske universitet. Og der, i Krakow, blir han for første gang introdusert for Wisława Szymborska. Året er 1982. De blir snart omgangsvenner.

– Hun pleide å samle folk hjemme hos seg. Hun kunne ikke lage mat, men vi hadde mye alkohol. Wisława spyttet ikke i glasset, hun heller. På denne tida var hun sammen med Kornel Filipowicz, en høy, stilig, morsom mann. Han bodde med en katt i en leilighet over gaten. Wisława og han flyttet aldri sammen, de foretrakk det slik. Men de elsket hverandre svært høyt. En sein kveld i januar gikk vi hjem fra Wisława, litt brisne og i godt humør. Plutselig falt han på isen. Han ble veldig flau. Han var jo en idrettsmann, en skogens mann, han var en mann som ikke kunne falle. Det viste seg at Kornel hadde kreft, og en måned seinere døde han, forteller Bodegård.

– Jeg har tenkt mye på Szymborska og dette med å falle. Hun har for eksempel et dikt om 11. september som handler om å falle. På svensk har vi motverbet «å holde». Szymborska ville nettopp det, med diktene sine. Hun vil redde deg fra å falle, sier han.

– Etter Filipowicz' død skrev hun et kjent dikt som heter «Katt i en tom leilighet» ...

– Ja, det er et kamouflert sorgdikt. Det handler egentlig om Kornel, men han nevnes ikke med navn. Alt er sett fra kattens perspektiv.

– Men hvorfor måtte hun kamuflere sorgen?

– Hun var svært følsom, men skydde sentimentalitet. Det var en umulig kombinasjon. Metoden hennes ble å kamuflere. Jeg mener at den tilbakeholdne skrivemåten hennes har gjort diktet enda bedre, enda sterkere, enn om hun hadde

NYSGJERRIG: Wisława Szymborska fortsatte

skrevet rett fram. Wisława var veldig leken også. Lek er, som kontroll, noe indirekte. Noe som gjør det lettere å leve, hevder Bodegård.

Black Coffee

Han forteller om et svært privat og blygt menneske, som var tydelig ukomfortabel da hun mottok Nobelprisen. Eller kanskje særlig da. Samme dag som hun mottok det angivelig glade budskapet, satte hun seg ned og skrev brev til Tadeusz Rozewicz og Zbigniew Herbert, to av sine polske dikterkolleger.

– «Hva kommer Tadek og Zbyszek til å si?», sa hun til meg. For både Rozewicz og Herbert kunne likeså godt ha fått prisen som henne. «Tenk om vi hadde fått dele prisen» sa hun. Hun fikk umiddelbart svar fra begge. De gratulerte henne, minnes Bodegård.

Selv sin egen begravelse ville Szymborska ha minst mulig oppstuss rundt. Hun fikk det som hun ville – nesten. Anders Bodegård var der:

– Det var en utrolig hendelse. Wisława hadde planlagt alt ned til minste detalj. Hun ville begraves på den offentlige kirkegården, sammen med slekten sin, ikke med Miłosz og de andre polske forfatterne som ligger i krypten i St. Stanislaus-katedralen i Krakow. Det snødde og noen spilte «Black Coffee» med Ella Fitzgerald, akkurat slik hun ønsket det. Men hun hadde ikke regnet med at hun skulle få en statlig begravelse. Det fikk hun, mot sin egen vilje og vilje, fordi hun hadde mottatt en statlig orden året i forveien. Både presidenten og statsministeren og